

מסע mas
Israel Journey

יום הזיכרון

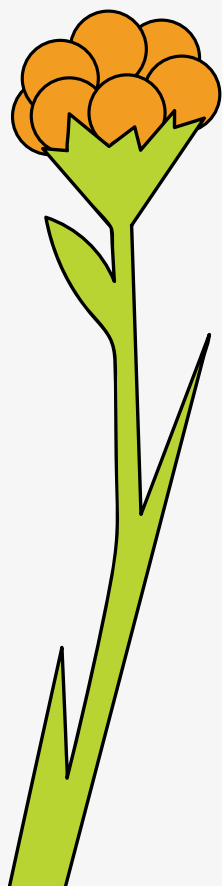
צפייה בטקס –

מתודות אפשרויות

לצפייה פעילה

ומעורבת ולעיבוד

תכני הטקס

צפייה בטקס – מתודות אפשרויות לצפייה פעילה ומעורבת ולעיבוד תכני הטקס

+ אל המדריך

הצעות לטקסטים:

• **יזכור**
יזכור אלהים נשמת אבי מורי (פלוני בן פלוני)
שהלך לעולמו,
בעבור שאני נודר צדקה בעדו.
ובשכר זה תהא נפשו צרורה בצרור החיים
עם נשמת אברהם יצחק ויעקב שרה רבקה רחל
ולאה
ועם שאר צדיקים וצדקניות שבגן עדן ונאמר אמן.

(תפילת היזכור הנ"ל הינה תפילת היזכור המקורית שנכתבה לשם הזכרת נשמות המתים. היא נאמרת בחלק מהחגים בבתי הכנסת האשכנזיים על ידי מי שנפטרו הוריו או אחד מהם. על בסיס נוסח תפילה זו שוכתבו שאר תפילות היזכור המאוחרות יותר (להנצחת חיילי צה"ל, קורבנות השואה וכו')

נוסח "יזכור" לחללי מלחמות ישראל

יזכר עם ישראל את בניו ובנותיו הנאמנים והאמיצים, חילי צבא-ההגנה לישראל, וכל לוחמי המחנות והטיבות הלוחמים במערכות העם, ואנשי קהילות המודיעין, הבטחון, המשטרה ושרות בתי הספר, אשר חרפו נפשם במלחמה על תקומת ישראל, וכל מי שנרצחו בארץ ומחוצה לה בידי מרצחים מארגוני הטרור.

יזכר ישראל ויתברך בזרעו ויאבל על זיו העלומים וחמדת הנבונה וקדשת הרצון ומסירות הנפש של הנספים במערכה הכבדה.

יהיו חללי מערכות ישראל עטורי הנצחון חתומים בלב ישראל לדור דור.

(אהוביה מלכין, יזכור לחיילי צה"ל)

Masa Israel invites you to gather members of your organizations and communities for a group screening of our annual Yom HaZikaron Ceremony, which will be broadcast on Facebook live stream. Join the 5,000 individuals on the ground and tens of thousands around the globe, to take part in Israel's largest English-language ceremony for over a decade.

Hear of the tremendous contributions of lone soldiers and Masa alumni to the Israeli story and connect in a visceral way to the moments that make a Nation. Deepen the sense of community and Peoplehood bonding us together throughout the world, while paying tribute and respect to the modern heroes of our Nation.

Yom Hazikaron 2020: Monday, April 27th:
1:00 - 2:30 pm EST – For more information,
[click here.](#)

מתודות אפשריות:

• בין טקסט לבין קונטקסט

○ לפני הצפייה בטקס: המשתתפים יקבלו טקסט כלשהו המופיע בסרט (הם עדיין לא יודעים היכן ובאיזה הקשר) וילמדו מה פירוש הטקסט ומה משמעותו.

1. בטקס נשמע את נוסח היזכור לחללי צה"ל, שראשיתו בתפילת היזכור המקורית. אילו הבדלים אתם מוצאים? מה כל ניסוח מבקש להדגיש?
2. האם הנוסח הכללי תורם לזכרון או אולי משכיח? למה? למי התפילות הכלליות מתאימות יותר – לאלו שאין להם קשר לנופלים וככה הם מסוגלים להתייחד עם זיכרם הכללי, או לקרובי הנופלים, שכך יכולים לשמור על פרטיות האבל שלהם?

+ אל המדריך

תפילת יזכור חוברה לאחר הטבח בקהילות יהודי אירופה במסע הצלב הראשון (1096), אבל הנוסח שנאמר בטקסים שונה מאוד מהנוסח הקדום. הוא מבוסס על דברי ההספד שאמר ברל כצנלסון על הרוגי קרב תל חי (1920), שהיו בעצם גרסה חילונית של התפילה המקורית (בין היתר שינה כצנלסון את הפתיח מ"יזכור אלוהים" ל"יזכור עם ישראל").

בשלהי מלחמת העצמאות התאימו קצין התרבות אהוביה מלכין והמשורר אהרון זאב את ההספד שכתב כצנלסון לתפילה לזכר הנופלים במלחמה, וכעבור שנים מספר הותאמה גרסה גם ליום השואה. תפילת "אל מלא רחמים" נאמרת בהלוויות ובביקור בקברים בקהילות אשכנז למן המאה ה-17. שתי התפילות הן חלק ממנהג קדום יותר – הזכרת הנשמות – המתועד לראשונה במדרש תנחומא מהמאה התשיעית, שם כתוב: "לכך רגילין להזכיר המתים בשבת, שלא ישובו לגיהנם" (פרשת האזינו). גם הדלקת נרות נשמה קשורה במנהג הזכרת הנשמות. לראשונה מתועד המנהג באופן מפורש ב"שולחן ערוך" מהמאה ה-16.

• "האנתרופולוג"

- לפני הצפייה בסרט – הנחייה למשתתפים לחשוב כאנתרופולוגים שבאים לחקור תרבות שהם לא מכירים, ולאסוף כמה שיותר שאלות על בסיס הצפייה בטקס ועל כל מנהג שחדש/זר להם, למשל:

- **למה עומדים דום לקול צפירה? איך התפתח המנהג הזה? (תשובה: דקת**

דומייה אינה מנהג יהודי. מדובר בטקס שהופיע לראשונה בקייפטאון שבדרום אפריקה ב-14.5.1918 – בדיוק 30 שנה לפני קום מדינת ישראל. באותו יום קרא ראש העיר, סר הרי האנדס, לתושבים לעמוד במשך שתי דקות בצהריים, להתייחד עם זכר הנופלים במלחמת העולם הראשונה ולהודות על הבנים ששבו מהתופת. בקייפטאון היה נהוג באותם ימים לירות בתותח בכל יום בשעה 12:00, על מנת שהספינות בנמל יוכלו לכוון את שעוניהן. מטח היריות נתן את האות לתחילת הדומייה. לאחר שהשתתקה המולת העיר, ניגן חצוצרן מנגינה מלנכולית ליד בניין העירייה. למחרת, כשירה התותח שוב, עמדו שוב תושבי העיר בדומייה וכך גם בימים הבאים שבאו בעקבותיהם עד ל-17 בינואר 1919, כשנה וחודשיים אחרי סיום המלחמה בנובמבר 1918.

בלונדון, לקראת יום השנה לסיום המלחמה, החלו לארגן יום זיכרון שנתי לזכר הנופלים. סר ג'יימס פרסי פיצפטרק, איש עסקים, סופר ופוליטיקאי דרום אפריקאי, שמע על היוזמה והעביר מסר למלך ג'ורג' החמישי, ובו הצעה להנהיג ביום זה את דומיית הכבוד שהיתה נהוגה בקייפטאון. הצעתו התקבלה וב-11.11.1919 צוין לראשונה ברחבי האימפריה הבריטית "יום שביתת הנשק", שכלל שתי דקות דומייה ב-11:00, היא השעה שבה נכנסה לתוקף הפסקת האש.

יום שביתת הנשק הגיע לארץ ישראל המנדטורית רק ב-1925, כשהלורד הרברט פלומר נכנס לתפקידו כנציב העליון. בנובמבר באותה שנה אירגנו שלטונות המנדט טקסי יום שביתת הנשק בערים הגדולות והנתינים נקראו להשתתף בהם ובעיקר לעמוד בדקת הדומייה, שבירושלים סומנה בשלושה

והתפשט המנהג לענוד אותו או פרח נייר בדמותו על דש הבגד. המנהג מבוסס על השיר "בשדות פלנדריה", שבו כתב הרופא הקנדי סגן אלוף ג'ון מקרי ב-1915 על הפרגים האדומים שצומחים בשדה הקרב שבו נפלו חבריו. ככל הנראה בהשפעת שיר מפורסם זה נתן הבוטנאי אפרים הראובני לפרח דם המכבים את שמו, כאילו פרחים אדומים אלה צמחו בשדות שבהם נשפך דם המכבים. זיהוי פרח זה עם גבורת הלוחמים הקדמונים הפך אותו לתחליף מושלם לפרג ולסמל טבעי ליום הזיכרון.)

למה מורידים את הדגל לחצי התורן?
(תשובה: הורדת הדגלים לחצי התורן הוא מנהג אבלות שמקורו בבריטניה במאה ה-17)

מהי תפילת אל מלא רחמים? התפילה היא חלק מטקסי האבלות, ונוהגים לומר אותה ליד הקבר בסיום הקבורה, באזכרה, בבית הכנסת במסגרת הזכרת נשמות (יזכור) בשלושה רגלים (שביעי של פסח, שבועות ושמחת תורה) וביום הכיפורים – והיא שובצה בימינו גם בטקסי זיכרון ממלכתיים, ובהם יום הזיכרון לשואה ולגבורה ויום הזיכרון לחללי מערכות ישראל. תפילת "אל מלא רחמים" נתחברה ככל הנראה בפולין במאה ה-17, בעקבות פרעות ת"ח ות"ט (1648 - 1649).

הטקסטים של ה"קדיש" ושל "אל מלא רחמים" נועדו להרגיע, למנוע כעס ורגשות אשמה, לתת לאבל תמיכה חברתית – כל כולה בקשה ומשאלה כי בזכות התפילה (או הצדקה) יזכו הנפטרים להגיע למנוחתם בן עדן, והאל, בעל הרחמים, יגן עליהם "בסתר כנפיו לעולמים ויצרור בצרור החיים את נשמתו / נשמתה". ולסיום מבקשים: "וינוח בשלום על משכבו / ותנוח בשלום על משכבה - ונאמר אמן."

מטחי יריות ובתל אביב בקול צפירה. הרבנות הראשית חיברה תפילה מיוחדת, שנקראה בבתי הכנסת. יום שביתת הנשק צוין בארץ ישראל יותר מ-20 שנה וקיבע במוחם ובלבם של בני דור תש"ח את האופן שבו יש להוקיר ולזכור את הנופלים במלחמות. מלחמת העצמאות הסתיימה מעט לפני יום העצמאות הראשון, כך שבשנה זו לא התקיים יום זיכרון מיוחד לזכר הנופלים. במקום זאת, ההוקרה לנופלים נטמעה בחגיגות יום העצמאות. שילוב זה של שמחה ואבל ביום אחד נראה להנהגת המדינה ראוי ולכן הוחלט שמסורת זו תימשך גם ביום העצמאות הבא, ב-1950. אלא שאחרי יום העצמאות השני הגיעו תלונות מצד המשפחות השכולות על כך שזיכרון יקיריהן נבלע בחגיגה הכללית והוחלט על ייסוד יום זיכרון לחללי המלחמה ביום אחר. ההחלטה על התאריך ועל האופן שבו יצוין היום הוטלה על ועדה, אלא שההתייעצויות נמשכו ונמשכו ותאריך לא נבחר עד שיום העצמאות השלישי כבר כמעט הגיע. בשל קוצר הזמן הוחלט שיום הזיכרון יחול יום לפני יום העצמאות של 1951. כמעט כל מסורות יום הזיכרון המוכרות לנו היום הופיעו כבר ביום זיכרון זה. אותו יום כלל שתי דומיות כבוד – אחת בבוקר ואחת בערב – ואלו סומנו במערכת הצופרים שהותקנו כדי להתריע מפני התקפות אויב.

למה שמים על דש הבגד/על החולצה מדבקה עם פרחים אדומים ("דם המכבים")? מאיפה הגיע המנהג הזה? (תשובה: בבתי הספר החלו לערוך טקסים ביום הזיכרון משנת 1955. בשנה זו החלה גם המסורת לענוד על דש הבגד את פרח דם המכבים – שהוחלף מאז במדבקה ועליה ציור של הפרח. מנהג זה שאול גם הוא מיום שביתת הנשק הבריטי. מ-1921 הפך פרח הפרג לסמל יום האבל

- ניתן להתכנס במעגל, ולפרוס מול המשתתפים בריסטולים עם שאלות שחשבתם עליהם מראש והתשובות עליהם. בסבב, כל משתתף חושף את השאלות שצבר ורואים על מה ניתן לקבל תשובה ומה דורש עוד מחקר.
- ניתן לשוחח עם המשתתפים על מנהגי טקס ומנהגי אבלות בקהילות שלהם לעומת מה שראו בטקס: לבקש שישתפו כיצד מציינים טקסים בקהילות, מה הדומה ומה השונה בין מה שמכרים למה שצפו בו בטקס? (אל המדריך – ככל שחווית השכול נראית אוניברסלית יש לה גם דפוסים תרבותיים. כל תרבות מעצבת דפוסי אבל משלה: לא רק טקסים מיוחדים אלא גם התייחסות רגשית ומחשבתית למוות ולטראומה של השכול. שווה לנסות ולהציף את ההבדלים התרבותיים).